

Blomster

vennen

UTGITT AV BLOMSTERVENNERS KLUBB

NR. 1-2012
ÅRGANG 35

Styre og redaksjon

STYRELEDER

Signe Videm
Langårdsv. 6, 1404 Siggerud
Tlf. 99 27 19 47

SEKRETER

Anne Runningen
Christian Schous vei 24, 0588 Oslo
Tlf. 22 22 97 38

KASSERER

Bodil Bergan
Åmotveien 26, 0880 Oslo
Tlf. 22 23 32 49

E-POST: styret@blomstervenner.no

KONTONR. 7877 08 28529

Adresseforandring meldes til:

Gøril Fjellet
Tlf. 62 58 20 34
E-POST: gffjellet@online.no

REDAKTØR FOR BLOMSTERVENNEN

Kenneth Ingebretsen
Holtervegen 169, 2034 Holter
Tlf. 916 16 593
E-POST: kenneth@devabotanica.com

REDAKSJONSMEDARBEIDERE:

Ebba Holmboe og Tommy Tønsberg

Innhold

Styre og redaksjon	s. 2
Redaktøren	s. 3
Cypripedium.....	s. 4
Mer om Diphyllia.....	s. 8
Bokanmeldelse	s. 9
Mine erfaringer med Helleborus.....	s. 10
Medlemssider	s. 16

Helleborus orientalis Hillier Hybrid

Foto: Tommy Tønsberg

Blomstervenners Klubb

Ny sesong, nye muligheter

Dette er ikke bare et ordtak som høres som et fint nyttårsforsett, men det er faktisk en sannhet i seg selv. Noen ganger tror jeg at plantene tenker det samme... Vi som driver med planter, er så heldige at plantene lar oss gjøre hva vi vil med dem. For det meste uten at de gjør for stor motstand. Det er aldri for sent å gjøre om i hagen eller flytte plantene våre. Men det er ikke til å legge skjul på at noen planter har sin egen vilje og frøer eller sprer seg der de vil. I noen tilfeller kan dette føre til direkte lykketreff og nye planter ser dagens lys. I dette nummeret har vi en flott artikkel fra Sverre Nordnes om hvilken lykketreff som kan skje når fruesko – *Cypripedium* selvsår seg i hagen. Hadde vi alle bare vært så heldige! Hagen gleder, overrasker og forundrer år etter år.

Jeg har planer om å gripe de nye mulighetene dette året, og omfavne alle gjøremål med entusiasme. Hvem vet hva som dukker opp av overraskelser?

Vårilige hilsner

Kenneth

Cypripedium

AV SVERRE NORDNES

I Blomstervennen nr 2 – 2008 fortalte jeg om erfaringer jeg har hatt med *Cypripedium* i løpet av en 80-årsperiode. I denne perioden kunne jeg dele erfaringer med min bror Kåre Nordnes. Etter at jeg hadde flyttet fra hus og hage i 1998 og inn i leilighet, forsøkte jeg å fortsette med *Cypripedium*. Men etter noen år med *Cypripedium* mellom spirebusker ble det klart at stedet ikke var egnet. Riktignok trivdes orkideene svært godt, men det gjorde også spirebuskene. Dermed tapte orkideene kampen om plassene. I denne korte perioden dukket det opp frøplanter etter frø som trolig hadde fulgt med jord fra vokseplassene i vår tidligere hage, og disse ble overført til medlemmer i Blomstervenners klubb.

Min bror hadde på dette tidspunkt anlagt et nytt fjellhageparti og orkidébed. Det var i dette bedet at det dukket opp en frøplante som minnet om *Cypripedium reginae* som vokste i bedet. Det var denne nye planten som jeg fikk se i 2007 og som jeg beskrev i 2008. Det ble fort klart for oss at dette trolig var en hybrid av *Cypripedium reginae*

og *Cypripedium flavum*. Disse to og *Cypripedium calceolus* var de eneste i bedet. Det var ellers ingen andre *Cypripedium*-arter i hagen. De to artene var avbildet i Blomstervennen nr 2 i 2008. Av disse fremgikk det tydelig at hybridenes staminodier var forskjellige fra de to artenes pollenbærere.

I 2007 hadde hybridene 10 blomstrende stilker. Den gangen var det dukket opp en ny frøplante som i vekst lignet hybridene, men som ennå ikke var kommet i blomst. I dag har den nådd samme stadium som den første var i 2007, og i vekst og form er de like. Dette gjelder også blomsten, men rødfargen på leppene er kanskje litt svakere på den siste. Etter hvert bleikes rødfargen på begge hybridene og blir nesten helt hvit ved slutten av blomstringsperioden.

Hybridene er langt kraftigere i vekst enn sine aner, og uten gjødsling er stengelen ca 65–70 cm høy. I 2010 fikk plantene svak gjødsling, og det medførte at stenglene ble opptil 95 cm høye.

Rhizomene utvikler seg raskt, og den første hybridene har nå

tatt 1,3 meter av bedet i sin besittelse. Dette er svært forskjellig fra de rene artene i bedet. Den største hybriden hadde siste sommer 35–40 blomsterbærende stengler. Dette er mer enn de to rene artene. *Cypripedium calceolus* som vi tok inn i barndommens hager og ble flyttet inn i dette bedet, har hatt over hundre blomstrende stengler. Den har siden stabilisert seg på 30–40 blomster tett konsentrert.

I en av mine store blomsterpotter ute på terrassen ligger nå en liten del av den store hybridens rhizom, med nye skudd klare for en ny sommer. Min bror sendte den til meg sist høst. Jeg er spent på hvordan den vil klare seg gjennom vinteren. Kanskje blir den flyttet inn i et kjølig rom før kulden setter inn.

I litteraturen fremgår det at hybridene ofte får et eget navn, og jeg har foreslått for min bror at disse sjeldne plantene, som er et eventyrlig resultat av tilfeldigheter, trolig en krysning mellom to arter fra to forskjellige kontinenter som har dukket opp i hans hage, burde få ett navn. Jeg foreslo å gi dem navnet 'Jorunn', som er navnet til min brors hustru. Hun er en stor og dyktig blomstervenn og er spesielt interessert i store stauder.

Dette syntes min bror var et godt forslag, og det må være en stor ære for hans kone som har bistått han i mange år i hagearbeidet.

Min bror startet sammen med meg vår første blomsterhage som små henholdsvis 6 og 4 år gamle, og har bevart interessen for hage og planter de etterfølgende 90 årene. Hans fjellhageanlegg og orkidebed er fremdeles artsrike og velstelte. Men nå er synet blitt så redusert at han nesten ikke er i stand til å skille hageplanter fra ugress i fjellhagen. Derfor var 2011 det siste året han har vært i stand til å holde anlegget i hevd. Dessverre har han ikke fått noen til å overta det nødvendige vedlikeholdet. En epoke er over både for min bror og meg, men livet sammen med blomstene har gitt oss mye glede og mange hyggelige og interessante opplevelser. Plantene fortsetter der vi må si takk for oss, og 'Jorunn' vil sikkert være til stor glede for andre blomstervenner. Vi ønsker orkideene lykke til på ferden videre, og med de gunstige værforhold som Nord-Norge opplevde siste sommer, er det grunn til å tro at dette kommer til syne neste sommer i form av kraftige planter og vakker blomstring.

Mer om *Diphylleia*

Kjære redaktør!

Bare et lite innspill til artikkelen *Diphylleia cymosa* i nr 4/2011.

Ebba Holmboe skriver at det bare er én art med to underarter (mange oppfatter dem som to arter: *Diphylleia cymosa* og *Diphylleia grayi*). Det eksisterer også en tredje type: *Diphyl-*

leia sinensis. Den har blader som er mer avrundet og blir antagelig ikke så høy som *Diphylleia cymosa*. Forøvrig trives den under de samme forholdene som sin(e) slektning(er). Blomsterstandene likner også, men man kan godt se forskjell når man har begge to foran seg.

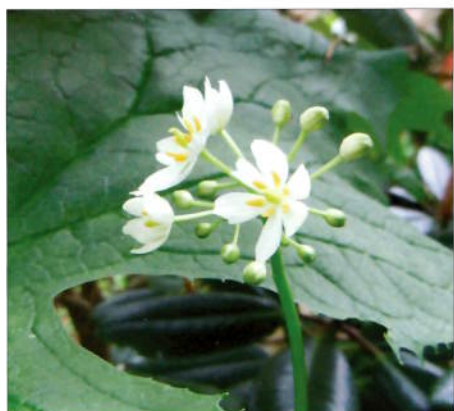
TROND HØY

Diphylleia cymosa bladverk.

Diphylleia sinensis bladverk.

Diphylleia cymosa blomst.

Diphylleia sinensis blomst.

Rhododendron i Norge

Hvilke arter kan dyrkes i vårt land?

Ole Jonny Larsen (tekst og mange foto)

Norsk, 275 sider, Licentia Forlag
ISBN 978-82-8258-065-6

Dette er et kjærkomment tilskudd i rhododendronsamlerens bokhylle. Ole Jonny er absolutt en av våre mest aktive og kreative innen *Rhododendron* – han driver en flott og innholdsrik hage, produserer planter, holder foredrag, er på plantereiser og skriver bøker!

Bokens første 30 sider rommer masse nyttig informasjon om historikk, dyrking, herdighet og systematikk – dette avsnittet bør du lese, da det gir en veldig god innsikt i *Rhododendron*-verdenen. Også vi som har vært med en stund, har stor glede av å lese dette.

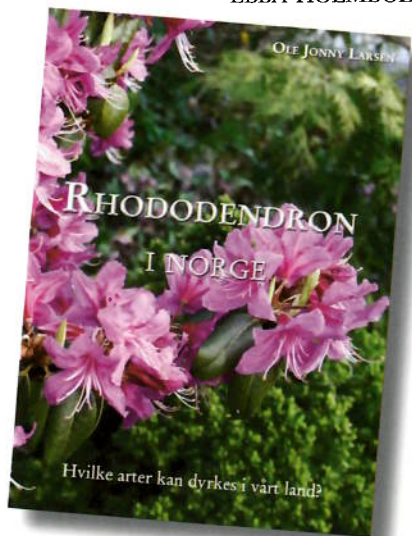
Bokens andre del er en oversikt over arter som dyrkes i Norge. Det er en svært spennende del, som gir god informasjon om *Rhododendron*-artene og som gir oss kjøpelystne *Rhododendron*-samlere en pekepinn på om det er lurt eller ulurt å satse på en plante – her spørres det bare hva en legger i ordet lurt. Jeg er en glad/gal *Rhododendron*-samler og lar meg nok ikke stoppe, men

vil nok vurdere innkjøp litt grundigere etter å ha lest bokens råd og tips!

Deretter følger avsnitt om anskaffelse, formering (som mange heldigvis har kastet seg på, til glede for oss som ikke satser!), skadedyr og sykdommer, litteratur, ordliste, foreninger og turisme. Her kan du også hente mye informasjon, få skjerpet nysgjerrighet og inspirasjon til aktiviteter.

Alt i alt en virkelig god oppslags- og informasjonbok, med mange fine bilder. Lykke til med lesingen – det er ekstra hyggelig med en norsk bok!

EBBA HOLMBOE

Mine erfaringer med juleroser

AV KENNETH INGEBRETSEN

Juleroser – Helleborus er en av vårens flotteste planter. Det finnes ingen over og ingen ved siden av, dette er vårblomst nummer en for meg. Heldigvis tåler de en god del, noe som gjør at vi kan dyrke dem over store deler av Norge. Hagen vår ligger plassert i Holter i Nanestad, nesten på rullebanen til Gardemoen flyplass. Her er det ofte godt med snø, men også godt med kuldegrader. De siste vintrene hadde vi minus 31 på det kaldeste, og klart det kan være en utfordring for en del planter, men ikke for julerosene. De ligger trygt under snøen med knoppene sine og bare venter på våren.

Helleborus-frøplanter.

Formering av juleroser kan være litt av en tålmodighetsprøve, men sås frøene når de er helt ferske, spirer de nesten litt ugress-aktig. Vi har prøvd litt forskjellige metoder, men best resultat får du med helt ferske frø. De må være så ferske at de er kanskje max en uke gamle. Da spirer de noen ganger samme høst eller senvinter under snøen. Det er ingen ting å uroe seg over, for disse spirene har frostveske i årene og klarer kulden fint. Er frøene noen måneder gamle, kan det ta to år før de spirer. Fra frø til blomstrende plante tar mellom 3 – 4 år.

Vi har både delt og flyttet juleroser, og det er ikke uten grunn frøformering er den vanligste metoden å få flere planter på. De liker rett og slett ikke å bli flyttet eller delt på. Da kan det bli sparsomt med blomstring året etter. Jeg har funnet ut at den beste tiden for å flytte eller dele dem på er på høsten. Da er blomsteranleggene ferdig utviklet og plantene får hele sesongen året etter til å etablere seg på nytt og danne nye blomsteranlegg. Hvis du graver opp gamle planter, deler de seg ofte selv. De

forskjellige vekstpunktene har dannet egne røtter og klumpen løsner fra hverandre ganske lett.

Helleborus foetidus

Denne spesielle julerosen blir ofte referert til som ”Stinking hellebore” altså stankjulerose på norsk. Den kommer fra flere land i Europa som Sveits, Tyskland og England. Den bruker flere år på å danne en rosett som blir større og større. Når den er stor nok kommer det en klase i toppen av rosetten med små nikkende grønne blomster på 2 cm. Bladene er vintergrønne, mørk grønne og håndfliket. Etter blomstringen danner den frø og hovedrosetten dør, mens de nye sideskuddene kommer fra basis av planten. Jeg har mislykkes med

Helleborus foetidus

denne flere ganger for jeg skjønnte ikke at den trives best i dyp skygge langt bort fra solen. Solen svir bladene på våren og gjør at fordampningen av vann går fortere enn det planten klarer å suge opp. Nå har jeg sett det er mange frøplanter inne i den mørke granskogen her, og de ser ut til å trives utmerket.

Helleborus argutifolius

Denne arten er en kjempe å regne og kan bli over 1 meter høy. Planten kommer fra øyene Corsica og Sardinia. Denne arten er også vintergrønn og kan bruke flere år på å danne en slags langstrakt rosett. Når den er stor nok, folder det seg ut mange knopper med mellomstore, grønne blomster. Bladene er vintergrønne, tredelte og taggete.

Helleborus argutifolius

Helleborus purpurascens

Hovedstilken som har blomstret, setter frø og dør, mens de nye sideskuddene overtar veksten. Vi har hatt denne i mange år, men har fått best resultat når vi dyrket den i skygge. Solen har en tendens til å tørke ut skuddene. Disse plantene blir ofte litt uryddige av seg og ligger i mange tilfeller flatt på bakken.

Helleborus purpurascens

Denne er en art jeg er veldig glad i, jeg vet mange syntes den er litt kjedelig i fargen, men jeg synes fargekombinasjonen er spennende! Den vokser vilt i Karpatene, i Ungarn, Romania og deler av Ukraina, Polen og Tsjekkoslovakia. Den klumpvoksende og kan bli opptil 30 cm høy. Bladene er store og håndfliket og er ikke vin-

Helleborus thibetanus

tergrønne. Blomstene er mellomstore med fargenyanser i grønt, turkis og lilla. Denne arten tåler deling overraskende godt etter min erfaring. Dette er en av de tidligste julerosene som kommer når snøen har smeltet.

Helleborus thibetanus

Denne litt rare og spesielle arten kommer fra Kina, der den vokser i fuktig skog med andre skyggeplanter. Blomstene er lys rosa med litt spisse kronblader. Det finnes også hvite former av denne. De er ganske uvanlig i salg og koster som regel en del. Helt verdt hver eneste krone spør du meg! Den virker sart, men blomstene presser seg opp av snøen og står og blomstrer i mange minusgrader uten problem.

Helleborus torquatus

Ett år hadde vi minus 14 grader under blomstringen, og det ble dessverre litt for mye for blomstene. Men planten kommer fort med blader og fortsetter å vokse som om ingen ting har hendt. Denne arten

Helleborus niger

visner ned litt ut på sommeren og stikker ikke hodet opp av bakken før februar–mars året etter.

Helleborus torquatus

Denne arten er ganske ny i hagen vår, men klarer seg like greit som andre juleroser. Jeg har fått tak i en form som går under navnet 'Striped Form', den har blomster som er lilla på utsiden og grønne på innsiden med lilla årer. Bladene er veldig findelte, noe som gjør at bladene også er veldig flotte. Jeg håper denne arten fortsetter å trives i hagen, for denne arten er ikke lett å få tak i. Frøformering er kanskje det letteste hvis du får tak i ferske frø.

Helleborus niger – hvit julerose

Dette er kanskje den julerosen jeg

er mest glad i. De trives veldig godt i vår siltjord. Og vi dyrker dem nesten i alle bed om det er sol eller skygge. De har store hvite blomster med gylt pollen og læraktige mørkt grønne blader. De fylte plantene er like flotte som de enkle. Ofte begynner de å blomstre i oktober/november og fortsetter i mars/april. I år hadde vi den gleden at de blomstret julen inn og ut, og det er ikke hvert år det er så mildt at de kan gjøre det. Denne julerosen er også flink til å selvså seg i hagen og danner mange nye planter som blomstrer etter ca 3 år.

Helleborus x hybridus

Disse julerosene kjenner alle. De er flotte, fargesterke med store blomster. De er veldig vekstkraftige. Blomstene finnes i nesten alle

tenkelige farger, utenom blått. Både enkle, halvfylte og fylte former finnes, med og uten prikker. Mitt råd er: Velg de mest fargesterke og de med renest farge. Nye frøsorter utvikles hele tiden og fargene blir bare bedre og bedre. De er kanskje de enkleste julerosene å få til og trives nesten overalt utenom den varmeste sydveggen. De selvsår seg ellevilt i hagen, og frøplanter må flyttes bort i massevis hvert år. Siden de krysser seg med alle juleroser som er i nærheten, tar du vare på frøplantene for å se hvilken blomsterform og farge de nye plantene får.

Under og til høyre:
Diverse former av hybridjulerose.

Ny frølisteorganisator søkes

Etter flere år med å organisere frølisten til Blomstervenners Klubb ønsker nåværende frølisteorganisator en pause. Vi søker derfor en person som kan ta over innsamling av frø, sammenfatte listen og mota bestillinger, pakke frø og sende ut frø til dem som bestiller.

Frølisten har de siste årene hatt ca. 150 arter og sorter, med ca. 30 bestillere. Det er derfor en overkommelig oppgave, men noen datakunnskaper kan gjøre jobben enklere.

Det er både morsomt og lærerikt å holde på med frølisten.

Har du lyst til å overta frølisten for 2012, ta kontakt med styreleder Signe Videm på tlf. 992 71 947, eventuelt Tommy Tønsberg på 952 56 300.

Aquilegia viridiflora Foto: Tommy Tønsberg

Styreleder har ordet

For oss hageelskere og Blomstervenner kan vinteren brukes til mer enn å gli ned i godstolen for å bla i frø- og plantekataloger og drømme om vår, sommer og ny vekstsesong. Egen erfaring har vist at hvis jeg lar være å “gi gaver til kroppen” mens anledningen byr seg i den mørke årstiden, kan det gå riktig ille med både rygg, nakke og hender når belastningen med hagearbeidet tar til. Det er nærmest opplest og vedtatt at det å drive med hage er så sunt fordi det gir både mosjon og sjelefred. Joda, det blir mosjon med bruk av spade, hakke og kanskje slegge, med lemping av stein, saging av trær, kjøring med trillebår og vannbæring. Det trengs imidlertid god fysikk og sterk muskulatur hvis denne virksomheten skal være bare til gagn. Etter alvorlige ryggplager som følge av hagearbeid, lærte jeg allerde for mange år siden at den eneste effektive og varige kuren var å styrke muskulaturen i kroppen med egnede øvelser. Vinteren står derfor i treningens tegn for å ruste meg til det glade vanvidd som jeg kaller det, eller hagegalskap som andre kan hevde at det dreier seg om. Uansett, fysisk frihet til å

kunne ta de tak i hagen som en selv mener er påkrevet, betyr stor tilfredsstillelse og er verdt å investere i.

Heldigvis vil det nesten uansett være nytteeffekt av å trene styrke og kondisjon, og jo dårligere utgangspunktet er, jo større er gevinsten av selv de enkleste øvelser. Progammer for rygg, nakke og skuldre finnes det nok av i medier og håndbøker, eller om situasjonen tilsier det, at lege og fysioterapeut forespørres. For dem som er over sin ungdoms vår, gir styrkeøvelser spesielt god uttelling. Det gjelder å starte så lett, så lett, for at ikke øvelsene i seg selv skal gi plager. Hensikten er ikke å mase og gi folk dårlig samvittighet. Jeg ønsker bare å formidle at hvis vi unner kroppen milde gaver i form av passende øvelser, blir ventetiden frem mot våren mer meningsfylt og hagelivet forbundet med enda større livskvalitet. God vinterseong!

SIGNE VIDEM

Vårens medlemsmøter

20.02.2011

Plantejakt i Yunnan

OLE JONNY LARSEN

Vi får se og høre fra en 3 ukers ekspedisjon i juni 2010, der *Rhododendron* og andre planteslekter er i fokus, samt litt om land og folk. Ole Jonny har med seg sin nettopp utkomne bok *Rhododendron i Norge – hvilke arter kan dyrkes i vårt land?* som selges på møtet (kr. 300).

26.03.2012

Fra villmark til fjellhage - et livsverk med stauder

MARIT HAUGEN

Vi får høre om Staudegården i Vestfold, som i dag er en vakker besøkshage med rikt utvalg av planter, kombinert med planteutsalg der den kresne kan finne noe utenom det vanlige. Marit tar med stauder til salgs på møtet.

23.04.2012

På plantejakt i Karpatene

ANNE-MARIE SKUDEM

Anne-Marie er tidligere leder av Staudeklubben Vestfold. Hun viser bilder og forteller fra en gruppereise til Karpatene, fjellkjeden kjent for en særlig rik flora, og der mange av plantene også er herdige under våre himmelstrøk.

Møtene holdes i Vestre Aker menighetshus, Ullevållsveien 117 B, hvis ikke annet er nevnt. Møtene starter normalt kl. 19.30, og biblioteket er åpent fra 18.30.

Saker fra årsmøtet 21. november 2011

Styret: De styremedlemmene som var på valg, hadde sagt seg villige til å ta gjenvalg, og resultatet av avstemmingen ble at styret består av de samme personer som for fjoråret.

Økonomi: Det reviderte regnskapet ble godkjent. Til tross for god inntekt av medlemmenes egenproduserte planter som ble solgt på Rosedagene i juli, var det et visst underskudd i tråd med foregående år. Ved votering ble det bestemt at medlemskontingenten skulle økes til 200 kr., etter at kontingenten har vært uendret på 150 kr. i en god del år. Enda flere deltakere på møtene våre ville bedre inntektst grunnlaget for klubben, og det ble foreslått at også ikke-medlemmer bør ønskes velkommen på foredragskveldene.

Planteportrettet

Hamamelis x intermedia

Hamamelis x intermedia 'Feuerzauber'.

Hamamelis x intermedia 'Nymans'.

Jeg vil slå et slag for de mange hybridtrollhassel-sortene som finnes. De har hatt ord på seg for å være lite herdige (H2-3), men det viser seg at de overvintrer og blomstrer godt i hager i H4-H5. Dessverre havner de nesten utelukkende i hager til kjennere, fordi de blomstrer før folk begynner å

besøke hagesentre om våren. En trollhasselbusk uten blomster er egentlig ikke mer spennende enn en litt sprikete hasselbusk, men det er ihvertfall jeg villig til å tilgi for den tidlige og velduftende blomstringen på bar kvist. Blomstrings-tidspunkt varierer fra sort til sort.

TEKST OG FOTO: TOMMY TØNSBERG